



УДК 811.161.2:[347.441.14:2-87]  
DOI 10.35433/philology.2(100).2023.148-158

## СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ МОВИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЇ ВПЛИВУ НА АДРЕСАТА

О. Ю. Зелінська\*

*У реалізації мовного впливу важливого значення набуває переконання. Використовуючи мовні засоби різних рівнів, адресант прагне змінити ментальний стан адресата, змушує його погодитися з думкою мовця та змінити життєві установки, принципи, погляди, спосіб поведінки. З-поміж розмаїття засобів впливу вагому роль відіграють синтаксичні ресурси української мови.*

*У статті на матеріалі проповідницьких творів проаналізовано особливості використання синтаксичних засобів мови в реалізації функції впливу на адресата.*

*З'ясовано, що функцію впливу – за питальними реченнями. На початку проповіді вони виконують роль вступу, налаштовують слухачів на сприйняття змісту, за допомогою питань проповідник залучає слухачів до прямої взаємодії з ним.*

*Засобом мовної реалізації волевиявлення є синтаксичні структури зі значенням спонукання. Настанови священники передають здебільшого предикатами, вираженими дієсловами наказового способу у формі множини. Водночас форма множини – мовний засіб реалізації тактики солідаризації з адресатом.*

*За допомогою синтаксичних структур зі складеним іменним присудком реалізовано тактику пояснення. Зазвичай у цьому випадку висловлювання оформлені як дефініції, за їхньою допомогою пояснено сутність богословських та інших важливих понять, про які йдеться в проповіді.*

*Обов'язковий складник проповідницького тексту – побажання вірянам, вони висловлені зазвичай у прикінцевій частині промови. Побажання з використанням форм наказового способу з частками **хай**, **нехай** виражають високий ступінь упевненості в його здійсненні, а повтори та ампліфікації наближають їх до сугестивних типів мовного впливу. Структурний елемент, визначальний для проповіді, – молитовне звернення до вищих сил із проханням вберегти, захистити відвернути від усього злого. Апелювання до вищих сил за допомогою звертань сприяє створенню ефекту їхньої постійної присутності поміж вірянами, що, відповідно, посилює їхню віру.*

*Синтаксичні ресурси мови використовують для надання експресивності промові, найбільш продуктивно реалізують цю мету анафори та інші види повтору.*

*Результати проведеного аналізу засвідчують, що синтаксичні ресурси мови – вагомий інструмент впливу на адресата й реалізації інтенції мовця.*

**Ключові слова:** мовний вплив, прагматика мовних засобів, проповідь, синтаксичні засоби, волевиявлення, питальні речення, звертання, повтори, анафора.

\* доктор філологічних наук,  
професор кафедри української мови та методики її навчання  
(Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини)  
zelinska67@ukr.net  
ORCID: 0000-0002-7965-428X

## SYNTACTIC MEANS OF LANGUAGE IN THE IMPLEMENTATION OF THE FUNCTION OF INFLUENCING THE ADDRESSEE

Zelinska O. Yu.

*Persuasion is of great importance in the implementation of linguistic influence; using linguistic means of different levels, the addresser seeks to change the addressee's mental state, forces them to agree with the speaker's opinion and change life attitudes, principles, views, and way of behaving. Among the variety of means of influence, the syntactic resources of the Ukrainian language play an important role.*

*The article analyzes the peculiarities of the syntactic means in the implementation of the function of influencing the addressee based on the material of preaching works.*

*The article marks interrogative sentences performing the function of influence. At the beginning of the sermon, they performed the role of an introduction, set the listeners to perceive the content, the preacher engaged the listeners in direct interaction with him with the help of questions.*

*Syntactic structures with the meaning of motivation were the means of linguistic realization of will expression. Priests gave admonitions mostly by predicates, expressed by verbs of the imperative mood in the plural form. The plural form was at the same time a linguistic means of implementation the tactics of solidarity with the addressee.*

*With the help of syntactic structures with a compound nominal predicate, the tactics of explanation were implemented. Usually in this case statements were framed as definitions; with their help the essence of theological and other important concepts discussed in the sermon was explained.*

*An obligatory component of the sermon text was the wish to the believers; they were usually expressed in the final part of the speech. Wishes using forms of the imperative mood with the particles "khai", "nekhai" (let) expressed a high degree of confidence in its implementation, and repetitions and amplifications brought them closer to suggestive types of linguistic influence. A structural element determining the sermon was a prayer appeal to the higher forces with a request to preserve, protect and turn away from all evil. Appealing to the higher forces with the help of requests helped to create the effect of their constant presence among believers, which, accordingly, strengthened their faith.*

*Syntactic resources of the language were used to give expressiveness to the speech; anaphora and other types of repetition most productively realized this goal.*

*Results of the analysis proved that the syntactic resources of the language were a powerful tool for influencing the addressee and implementing the speaker's intentions.*

**Keywords:** *linguistic influence, pragmatics of linguistic means, preaching, syntactic means, expression of will, interrogative sentences, requests, repetitions, anaphora.*

**Постановка наукової проблеми.** У сучасній лінгвістиці не втрачають актуальності дослідження, спрямовані на вивчення мови як інструменту соціальної взаємодії в умовах конкретних ситуацій спілкування. Антропозорієнтовані студії позначені увагою до вивчення взаємозв'язку формально-граматичних, семантико-синтаксичних та комунікативних категорій у сучасній українській літературній мові. Предметом постійного зацікавлення українських лінгвістів є одиниці синтаксичного рівня мови. Синтаксис "як найвищий рівень мовної системи показовий тим, що реалізує потенційні можливості в комплексі всіх інших одиниць. Синтаксична організація є свідченням

цілісної думки, її довершеності, глибини" [1: 626].

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Нині маємо низку праць українських мовознавців, де описано специфіку використання синтаксичних засобів для впливу на адресата у різних дискурсивних практиках.

І. Шкіцька вивчала синтаксичні засоби вербалізації тактики підвищення значимості співрозмовника маніпулятивної стратегії позитиву, з'ясувала особливості функціонування позитивнооцінних висловлювань, оформлених окличними, питальними, розповідними, простими і складними реченнєвими одиницями [22].

Предметом дослідження М. Вінтоніва, Т. Вінтонів, Ю. Малої стали структурні особливості й семантичні різновиди засобів експресивного синтаксису та їхній функційний потенціал в українському політичному дискурсі [5]. С. Шабат-Савка розглянула період як одну з фігурально-риторичних конструкцій, що надає повідомленню динамічності й плавності, створює естетичність і вишуканість поетичної комунікації, слугує релевантним засобом вербалізації інтенцій мовця. На багатому фактичному матеріалі простежено реалізацію в періоді інтенції аргументації, що скерована на обґрунтування мовцем свого твердження та стратегічно спроектована на адресата мовлення для переконання його в істинності, доцільності й важливості повідомлюваного [21: 65]. Н. Кондратенко простежила особливості президентських промов, реалізовані на синтаксичному рівні, аналізувала фігури експресивного синтаксису, представлені в публічних промовах Президента України Володимира Зеленського: синтаксичний повтор, синтаксичну анафору, синтаксичну епіфору, синтаксичний паралелізм, період [11: 313]. І. Пуленко описала явища синтаксичного паралелізму на макро- та мікрорівнях у публічних виступах політичних діячів англійською, французькою та українською мовами. Авторка стверджує, що мікропаралелізм, який організує головні другорядні, а також однорідні члени речення у комбінації з градацією та антитезою створює експресивність мови, що допомагає оратору яскравіше, виразніше передати свою думку, завдяки цьому оратор досягає бажаного прагматичного ефекту висловлювання [17: 109]. Виразально-функціональний потенціал риторичних питань на матеріалі власне інформаційного та коментарного різновидів інформаційного стилю вивчала Т. Мелкумова. Дослідниця зауважила, що риторичні питання

уживають для того, щоб щось емоційно стверджувати або заперечувати, напруженню почуттів у риторичному питанні може допомагати взаємодія з іншими виразальними синтаксичними засобами [12: 103, 105].

**Мета дослідження** – проаналізувати специфіку використання синтаксичних засобів мови в реалізації функції впливу на адресата в українських проповідях.

Матеріалом дослідження обрано проповідницькі твори сучасних визначних релігійних діячів: Любомира Гузара, Блаженнішого Святослава, владики Тараса Сеньківа, владики Богдана Дзюраха.

**Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.** Найпотужнішою функційною настановою мовознавці визнають переконання, "при якому мовець, аргументовано впливаючи на слухача і використовуючи для цього мовні засоби, усім ходом свого міркування змінює ментальний стан реципієнта, змушує його погодитися з думкою адресанта, прийняти його позицію" [13: 7].

Продуктивним синтаксичним засобом мовного впливу є питальні речення. М. Вінтонів зауважує, що "питальні речення породжують зацікавленість невідомим, не просто привертають увагу, виділяючись із потоку розповідних речень, але й запускають природний механізм залучення до діалогу" [5: 233]. На початку проповіді питання виконують роль вступу, налаштовують слухачів на сприйняття змісту промови, зазвичай проповідник ставить одразу кілька питань, вони є мікротемами, які він розгляне: *Чому страждає людина? Чому страждає праведник? Який сенс страждання кожного з нас? Ці запитання червоною ниткою проходять крізь усі книги Святого Письма, починаючи від книги Буття і закінчуючи книгою Одкровення святого Івана Богослова, останньою сторінкою Божественного Одкровення* [2]; *Це справді дивно, для чого Син Божий мав*

так терпіти. Чому Він заздалегідь, далеко наперед вже знав, що з Ним станеться? І чому готувався до такої страшної смерті? Ми почнемо це розуміти, коли читатимемо Євангеліє про молитву Ісуса Христа в оливному городі [8: 39]. За допомогою питань проповідник випробовує сумління. Питання, сформульовані від першої особи, та змушують адресатів бути чесними і щирими перед собою, дати правдиву відповідь передусім собі: Чи я хочу "побачити Христа"? Чи роблю все, щоб "могли Його побачити"? Ця проблема є актуальною як тоді, коли Ісус проходив містами і селами свого краю, понад дві тисяч років, так і тепер, для кожного із нас особисто. Чи, може, ми уникаємо зустрічі із Господом? [15]. Питання, спрямовані до сумління, проповідник формулює й від другої особи множини, у цьому випадку вони менш гострі, форма множини дає відчуття певної лояльності до можливого порушення християнських норм, адресат розуміє, що не один він міг припуститися помилки й відповідно долати це будуть разом: Питання у тому, куди спрямований вектор нашого життєвого шляху? Може, нам достатньо жити з дня на день, дбаючи про те, щоб добре провести час, вирішити якусь проблему і трохи розважитися? Або все зосереджене на гонитві за здоров'ям чи красою, які багато хто вважає найважливішими, але які рано чи пізно проминають? Чи може, багатство і процвітання? [18]; Як ми ставимося до тих людей, які є поруч із нами, до найближчих: до батька і матері, до чоловіка чи жінки, до дітей, до співпрацівників, до сусідів? Чи виявляємо їм повагу? Чи вбачаємо в них Божих дітей? Чи стараємося бути справедливими супроти них, віддати їм належне, сумлінні у виконанні обов'язків? А як ми ставимося до тих, що в потребі: голодних, спраглих, хворих та ув'язнених? [8: 21]. За допомогою питань проповідник акцентує на важливих речах, які повинні усвідомити віряни, а вказівка на правильний шлях і вибір міститься

у відповіді на питання: Ми ставимо собі питання: чи для того щоб іти за Ісусом Христом, щоб бути справжнім християнином, і ми мусимо прийняти такі самі муки? Ні. Однак є децю інше, що ми повинні перейняти від нашого Спасителя. Ми маємо прийняти волю Небесного Отця [8: 40]; Ми часто питаємо себе, яким буде завершення нашого життя. Жоден із нас не знає докладно, що йому призначив Господь: можуть бути різні речі, різні покликання, різні запрошення. Тільки одне є певне: якщо ми старатимемося вповні виконати Божу волю, то наше життя також закінчиться воскресінням, остаточною перемогою [8: 41]. За допомогою логічно послідовних питань і відповідей проповідник розкриває правди віри: ...мусимо вийти за межі у якійсь мірі контрольованого нами стилю життя. Але що втрачаємо? Рабство гріха. А що отримуємо? Чисте сумління, свобода від грішних залежностей, щирі стосунки з Богом та знову відкриття того, ким ми є в Божих очах [20]; Хоча Ісус Христос, прийшовши, говорив, що Царство прийшло з Ним, але ми не бачимо того, що хотіли б бачити. Яке ж Царство Він нам приніс? За що ми молимося щодня? Ісус Христос приніс нам Добру Вість про свого Отця, усвідомлення Бога, і Він сам був той, хто здійснював Царство Боже [8: 63].

Функцію впливу виконують прогнозовані питання, такі, які можуть поставити проповіднику віряни: Багато хто вас запитуватиме, де є сьогодні той Христос? Де є Бог? Ви самі повинні Його бачити. Повинні побачити Христа, який нині стоїть на колінах перед болями, стражданнями і ранами українського народу [10]. Такі питання посилюють переконувальний вплив, бо проповідник озвучує думки вірян, що свідчить про розуміння їхніх зацікавлень, почуттів, переживань. Подальші настанови, висловлені після питань, теж будуть сприймати як рішення, до якого адресати дійшли самі. Промовець може подати каскад питань, які мають привернути увагу

адресатів і задуматись над вчинками, способом життя, після питання подано відповіді, які виконують функцію настанов: *Дорогі у Христі, ми сьогодні виходимо назустріч Ісусові у цьому храмі, в домі Божому. Можемо спитати: А що ми несемо Йому назустріч? Не дивімся, що ми маємо в руках, бо і Він на це не дивиться. Він дивиться на те, що ми носимо в нашому серці. Що є в моєму серці? Чим я вітаю свого Ісуса? Напевне, наш народ несе сьогодні до Ісуса свій невимовний біль, своє страждання, своє велике прагнення свободи, гідності, правди і справедливості. Своє велике прагнення миру. Ісус плакав над Єрусалимом і казав, якби ж ти сьогодні розпізнало, що веде тебе до миру [10].*

Крім названих функцій, риторичні питання виконують ще й експресивну роль, увиразнюють мову священника, роблять її пристрасною, емоційною й таким способом впливають на емоції слухачів: *Що бачить сьогодні український народ, вглядаючись у цю Великодню п'ятницю 2023 року в обличчя скатованого померлого Спасителя? Що допомогло нам вижити у найтяжчі часи нашої історії, коли ворог прагнув знищити українців? Найперше – це Таїнство Хрещення [4].*

Засобом мовної реалізації волевиявлення є синтаксичні структури зі значенням спонування. Настанови священники передають здебільшого предикатами, вираженими дієсловами наказового способу у формі множини. Форма множини водночас мовний засіб реалізації тактики солідаризації з адресатом: *Давайте ж сьогодні, коли вийдемо з храму, поглянемо на нашу Батьківщину, на наші зруйновані міста і села, на зранених людей з надією на Воскресіння, насіння якого носимо кожен у собі [4]; Завтра починається Великий піст. Стараймося сприймати його не як відмову від певних речей і сукупність заборон, а як дорогу до звільнення, до тої свободи, яку Христос нам дає своїм воскресінням [8: 25]; За допомогою*

*молитви стараймося налагодити стосунки з Богом Отцем. Обмеживши тілесні приємності – опануймо свою людську природу. Через милосердя – впорядкуймо відносини з ближніми [8: 26]; Використаймо цей час для зміцнення своєї віри і живімо так, щоб було видно, що ми віримо в Ісуса Христа, у Його Боже синівство, у те, що Він прийшов нас спасти [8: 30].*

Спонукальні речення проповідник використовує для створення ефекту співпраці під час проповідування, усі дії, спрямовані на пізнання правди віри, виконують разом зі слухачами: *Пригадаймо, як у тих євангельських читаннях страсних днів ми чули, що коли Пилат вивів перед очі народу скатованого, збичованого Христа в багряниці і терновому вінку, він сказав до зібраного народу: "Ось Людина. Се Чоловік"; Погляньте сьогодні на терновий вінець на голові Спасителя – ось що таке людська земна слава [4]; Згадаймо: на початку посту ми читали притчу, яку розказав Ісус Христос, – про митаря і фарисея [8: 41]; Поміркуймо над ще одним аспектом покликання, що його описує євагелист [8: 33].* Обов'язковим складником проповідницького тексту є побажання вірянам, вони висловлені зазвичай у прикінцевій частині промови. Побажання, виражені формою наказового способу з частками *хай, нехай*, виражають високий ступінь впевненості в його здійсненні: *Хай сьогодні гаслом перемоги України будуть слова батька: "Мій син помер був і ожив, пропав був і знайшовся" (Лк. 15, 32) [3]; повтори та ампліфікації наближають їх до сутєсних типів мовного впливу: Нехай Господь вчинить наш народ непереможним і від всякої ворожої пропаганди та нападу нездоланим та дарує перемогу над супротивниками на землі, на морі і в повітрі [14].*

Використання предикатів у формах наказового способу може передбачати активну участь адресатів у здійсненні побажання: *Нехай участь в Його Страстях зробить нас гідними*

чистим і щирим серцем мати участь і у Його славному Воскресінні! [9]; Молімося, нехай Боже милосердя буде силою України, нехай воно єднає нас з Богом, дасть нам внутрішню живу, здорову силу перемагати. Нехай Боже милосердя зцілить рани України, яких сьогодні нам завдає ворог. Нехай слова: "Кажу тобі: Встань, візьми твоє ліжко і йди до свого дому"... – будуть словами Божими, які подарують нам перемогу на своїй рідній, Богом даній, українській землі [16]. Обов'язковим структурним елементом проповіді є молитовне звернення до вищих сил із проханням уберегти, захистити відвернути від усього злого: *До кінця нашого життя оберігай нас, Господи, перед вічним засудом, щоб ми, спасенні через Твоїм страсті, смерть і воскресіння, завжди віддавали за все славу, хвалу, подяку і честь Єдиному у Святій Тройці Богові Отцю, і Сину і Святому Духові нині, і повсякчас, і на віки віків. Амінь!* [14]; *Пресвята Богородице, виблагай нам дару гідної та постійної зустрічі Ісуса Христа укритего у Пресвятій Тайні Євхаристії!* [6]. Апеляція до вищих сил за допомогою звертань сприяє створенню ефекту їхньої постійної присутності поміж вірянами, що закономірно зміцнює їхню віру.

За допомогою синтаксичних структур зі складеним іменним присудком реалізовано тактику пояснення. Зазвичай вони оформлені як дефініції, за їхньою допомогою пояснено сутність богословських понять: *Віра – це не теорія, але щось набагато більше. Або вся справа в тому, що Бог любить нас і допомагає нам усвідомити свою любов, або все це є безглуздя; Віра – це не просто питання релігійних переконань чи дивних ідей, з якими можу випадково погодитися. Віра вкорінена у всьому нашому ставленні до себе і до життя. Отже віра – це не просто раціональне прийняття того факту, що Бог є, що він існує. Це щось набагато більше і глибше. Це визнання того, що Бог нас любить і нас приймає. Сюди також входить бажання і рішення людини*

*віддатися цій Божій любові, залишити Богові ініціативу у своєму житті [19]; Самодостатність, непростення, формалізм, споживацтво, перфекціонізм, егоїзм – це окови залежності, які призводять до нашої буттєвої катастрофи [20].* Протиставлення в дефініціях дає змогу чітко акцентувати на сутності явища: *Покликання – це Боже запрошення, а не нагорода за наші заслуги [7].*

Тактику пояснення реалізують також відокремлені структури з уточнювальним значенням, їхня мета – розтлумачити, донести до адресата зміст релігійного вчення: Але він говорить це не лише своїм учням, але і натовпу, тобто всім, кожному [20]; *Ісус не просить нас відмовитися від будь-якої радості – суть не в цьому. Він хоче, щоб ми противилися гріховним спонукам, які намагаються контролювати наше життя. Навіть більше, щоб ми навернули свої серця до Бога, щоб Святий Дух міг зміцнити у нас нове життя, яке ми отримали під час хрещення [20].*

З прагматичною метою проповідники використовують різновиди підрядних речень. Підрядні умови, наприклад, демонструють повагу до вільного вибору адресатів, які можуть приймати чи не приймати настанови проповідника: *Якщо ми справді хочемо зрозуміти і здійснити Царство Боже на землі, то мусимо поставити Бога і Божу волю на першому місці, як це робив Ісус Христос [8: 63].* Речення з наслідковими, умовно-наслідковими відношеннями посилюють переконливість, показують очікувану подію як таку, що вже відбулася: *Коли ми "зрікаємося" самих себе і орієнтуємо своє життя на Ісуса, то отримуємо нове і краще буття [20];* *Вдивляймося в Його рани – і побачимо джерело життя, стійкості і надію на воскресіння нашої Церкви і народу. Амінь [20].*

Поширені в проповідях речення з причиновими зв'язками. Вони забезпечують тактику пояснення, сприяють тому, що незрозумілі речі

стають очевидними й прийнятними для сприйняття та осягнення, через що й забезпечують переконувальну функцію: *Так склалося в нашому житті, що найвеличніші, найважливіші справи чи події ми висловлюємо в найпростіший можливий спосіб. Бо якщо багато слів, немає простоти і величі [8: 56]; Не дивімся, що ми маємо в руках, бо і Він на це не дивиться. Він дивиться на те, що ми носимо в нашому серці [10].*

Речення з протиставними відношеннями, маркерами яких є сполучники **а, але**, виразно вказують на правильний вибір: *Християни не тікають від страждань, а вмють їх перемагати, перетворюючи біль силою благодаті Духа Святого, розп'ятого Спасителя на вибух свободи і звільнення – на момент воскресіння [2]; Наповнім наші оселі молитвою, справжнім християнським духом, а не лише видимими зовнішніми знаками чи обрядами. Вони є важливі, але вони мусять виражати стан нашого серця, інакше ті знаки будуть мертвими, інакше не осягнемо спасіння [10]; Але що втрачаємо? Рабство гріха. А що отримуємо? Чисте сумління, свобода від грішних залежностей, щирі стосунки з Богом [20]. Синтаксичні ресурси мови використовують для надання експресивності промові, найбільш продуктивно реалізують цю мету анафори та інші види повтору. Анафори сприяють реалізації експресивної функції, вони виражають почуття та роздуми автора. Наприклад, проповідник виражає подив, поєднаний з осудом, що реалізує інтенцію автора викликати й в адресатів такі самі почуття, а значить – запобігти таким проявам людської поведінки: *Про гріх говориться з усмішкою й іронією, люди перестали боятися гріха. Боятися забруднення середовища, боятися невиліковних недуг, пандемій, боятися ядерної війни, але не боятися гріха як порушення своїх стосунків з Богом, смертельної хвороби, яка їх нищить [16]. У наступному контексті маємо приклад того, як анафора та парадигматичний**

повтор займенника **він** посилюють переконливість у правильності саме тих дій християнина, до яких промовець опосередковано закликає: *Так робив Господь Ісус, так робить кожна людина, яка хоче бути живою. Вона відчуває в собі покликання, потребу тягнутися до Бога, звертатися до Нього, молитися до Нього, єднатися з Ним, разом з Ним будувати своє життя [10]. Анафоричність, як зауважує Н. Кондратенко, виконує функцію злиття висловлювань різного змісту в єдину синтаксичну одиницю, підпорядковану вираженню експресії [11: 316].*

Синтаксичним прийомом, який надає експресивності проповіді та впливає на емоції слухача, є ампліфікація. Нагромадження однотипних одиниць посилює переконувальний вплив, демонструє інтенсивність прояву якоїсь ознаки, унаочнює її: *Його слова лікували, звільняли, радували, полегшували душу і серце. І багато хто йшов за ним, та навіть щиро хотів продовжити свій шлях з ним і далі [20]. Наприклад, у наведеному контексті ампліфікація увиразнює надлюдські страждання Христа, які він терпів для блага людей, проповідник впливає на емоційну сферу слухачів, прагне, щоб вони прониклися співчуттям і берегли дар, отриманий такою ціною: *У цей скорботний глибокий день наша мати-Церква взяла нас, своїх дітей, за руку і привела на Голготу. Привела, щоб показати нам зневаженого, збичованого, обпльованого, розп'ятого і померлого на хресті нашого Спасителя [4]; у наведеному далі контексті ампліфікація посилює відчуття єдності промовця з адресатами – усі вони сповнені однаковими бажаннями, тому подальша настанова, яку висловлює священник, має бути виконана: *Ми тужимо за миром, ми молимося за мир, ми потребуємо миру. Але почнімо бути миротворцями від того, що самі спершу примиримося з Господом Богом [10].***

З прагматично метою використовують автори проповідей парцельовані конструкції. Парцеляція дає змогу виокремити ключові ідеї, які мовець прагне донести до слухачів: *Добрий Бог дарував нам нове життя у Христі, відкрив його для нас у воскресінні, нам тільки потрібно приймати його як Божу волю, а не свою. Приймати завжди, навіть у важкі для нас часи* [20]. Відокремлені комунікативні частини дають змогу виразити протиставлення: *Проте Ісус не радіє. Він плаче. Це були не сльози радості, а сльози смутку і болю. Майже розчарування* [10].

**Висновки й перспективи дослідження.** Результати проведеного аналізу доводять, що синтаксичні ресурси мови – вагомий інструмент впливу на адресата й реалізації інтенцій мовця в проповідницькому дискурсі. Продуктивним синтаксичним засобом мовного пливучого є питальні речення, вони виконують роль вступу, налаштовують слухачів на

сприйняття змісту промови, за допомогою питань проповідник випробовує сумління, акцентує на важливих речах, які повинні усвідомити віряни, а відповідь на питання – вказівка на правильний шлях. Риторичні питання виконують ще й експресивну роль, увиразнюють мову священника, роблять її пристрасною, емоційною й так впливають на емоції слухачів. З прагматичною метою проповідники використовують різновиди підрядних речень, парцеляцію, ампліфікацію. Потенціал синтаксичних засобів слугує для виокремлення найбільш важливих ідей, які хоче донести священник до адресатів.

Синтаксичні одиниці слугують для реалізації тактики солідаризації, тактики пояснення. Перспективи досліджень вбачаємо у вивченні прагматики синтаксичних структур як маркерів ідіостилю проповідників.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Беценко Т. Особливості синтаксично-стилістичної організації поетичного доробку Лесі Українки як самобутнє явище в історії української художньої думки. *Волинський філологічний текст і контекст*. 2016. № 22. С. 526–538.
2. Блаженніший Святослав. "Бог співстраждає з кожною людиною": проповідь у Хрестопоклонну неділю. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/bog-spivstrazhda-z-kozhnoyu-lyudynoju-propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-hrestopoklonnu-nedilyu-11756/> (дата звернення 17.04.2023).
3. Блаженніший Святослав. "Бог – це Батько із розпростертими руками". URL: <https://synod.ugcc.ua/data/bog-tse-batko-iz-rozprostertymy-rukamy-propovid-blazhennishogo-svyatoslava-v-nedilyu-bludnogo-syna-11429/> (дата звернення 17.04.2023).
4. Блаженніший Святослав. "Ми бачимо розп'яту Істину": проповідь у Велику п'ятницю. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/my-bachymo-rozpyatu-istynu-propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-velyku-pyatnytsyu-11999/> (дата звернення: 17.04.2023).
5. Вінтонів М. О., Вінтонів Т. М., Мала Ю. В. Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі. Вінниця: ТОВ "ТВОРИ", 2018. 336 с.
6. Возняк І. "Розбудімо у своїй душі велику любов до Господа у Пресвятій Євхаристії". URL: <https://synod.ugcc.ua/data/mytropolyt-igor-voznjak-rozbudimo-u-svoju-dushi-velyku-lyubov-do-gospoda-u-presvyatij-vharystiy-11749/> (дата звернення 11.04.2023).
7. Груца В. "Людина є іконою Божою. Чи відповідно до цього ми живемо?" URL: <https://synod.ugcc.ua/data/lyudyna-ikonoyu-bozhoyu-chy-vidpovidno-do-tsogo-my-zhyvemo-vladyka-volodymyr-grutsa-u-pershu-nedilyu-velykogo-postu-11631/> (дата звернення 17.04.2023).
8. Гузар Л. Учителю, іду за тобою. Львів: Місіонер, 2017. 272 с.



9. Дзюрах Б. Послання до молоді на Квітну неділю 2023 року. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/ya-dyakuu-vam-za-molodechyu-zapal-i-shchyru-radist-poslannya-vladyky-bogdana-dzyuraha-do-molodi-na-kvitnu-nedilyu-2023-roku-11961> (дата звернення 17.04.2023).
10. Дзюрах Б. "Як дитина завжди тужить за домом батька, так кожна людина тужить за зустріччю з Богом в Його домі". URL: <https://synod.ugcc.ua/data/yak-dytyna-zavzhdy-tuzhyt-za-domom-batka-tak-kozhna-lyudyna-tuzhyt-za-zustrichchyu-z-bogom-v-yogo-domi-vladyka-bogdan-dzyurah-11968> (дата звернення 14.04.2023).
11. Кондратенко Н. Експресивний синтаксис у президентському дискурсі Володимира Зеленського. *Записки з українського мовознавства*. 2002. № 29. С. 313–324.
12. Мелкумова Т. В. Виразальні можливості риторичних запитань у писемному інформаційному мовленні. *Філологічні студії*. 2009. Вип. 3. С. 101–107.
13. Мелкумова Т. В. Комунікативно-прагматичні функції виразальних засобів синтаксису (на матеріалі інформаційних та публіцистичних текстів): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Запоріжжя, 2011. 23 с.
14. Приріз Я. "Але чи справді Бог погодився зі стражданнями людини?" URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-yaroslav-pryriz-ale-chy-spravdi-bog-pogodyvsyazi-strazhdanniamy-lyudyny-11782/> (дата звернення 17.04.2023).
15. Приріз Я. "Ісус вже шукає нас, щоб подарувати нам своє милосердя і спасіння". URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-yaroslav-pryriz-isyus-vzhe-shuka-nashchob-podaruvaty-nam-svo-myloserdya-i-spasinnya-11322> (дата звернення 11.04.2023).
16. Приріз Я. "Усі ми потребуємо духовного зцілення, бо усі ми згрішили проти Бога, ближніх і самих себе". URL: <https://synod.ugcc.ua/data/usi-my-potrebujemo-duhovnogo-ztsilennya-bo-usi-my-zgrishyly-proty-boga-blyzhnih-i-samyh-sebe-vladyka-yaroslav-pryriz-11706/> (дата звернення 16.03.2023).
17. Пуленко І. А., Сазикіна Т. П. Експресивні особливості синтаксичного паралелізму в публічних виступах політиків (на матеріалі англійської, французької та української мов). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2020. Т. 1. № 45. С. 106–110.
18. Сеньків Т. "Молитва, піст і милосердна любов – три інвестиції в скарб, який триває". URL: <https://synod.ugcc.ua/data/molytva-pist-i-myloserdna-lyubov-tryinvestytsiy-v-skarb-yakyy-tryva-vladyka-taras-senkiv-u-syropusnu-nedilyu-11586/> (дата звернення 17.04.2023).
19. Сеньків Т. "Пречиста Діва Марія запевнює, що варто зробити своє життя доступним для Бога". URL: <https://synod.ugcc.ua/data/prechysta-diva-mariya-zaprevnyu-shcho-varto-zrobyty-svo-zhyttya-dostupnym-dlya-boga-vladyka-taras-senkiv-na-blagovishchennya-11923/> (дата звернення 17.04.2023).
20. Сеньків Т. "Прийняти хрест означає прийняти те, що ніщо у житті не буває випадковим". URL: <https://synod.ugcc.ua/data/pryynyaty-hrest-oznacha-pryynyaty-te-shcho-nishcho-u-zhytti-ne-buva-vypadkovym-vladyka-taras-senkiv-u-hrestopoklinnu-nedilyu-11764/> (дата звернення 17.04.2023).
21. Шабат-Савка С.Т. Період як маркер інтенцій аргументації в поетичному дискурсі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2018. № 33. Т. 1. С. 65–68.
22. Шкіцька І.Ю. Синтаксис тактики підвищення значимості співрозмовника. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Сер. 10: Проблеми граматики і лексикології української мови: зб. наук. праць / відп. ред. М. Я. Плющ. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. Вип. 8. С. 212–217.*

#### **REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)**

1. Betsenko, T. (2016). Osoblyvosti syntaksyschno-stylistychnoi orhanizatsii poetychnoho dorobku Lesi Ukrainky yak samobutnie yavyshche v istorii ukrainskoi khudozhnoi dumky [Peculiarities of the syntactic and stylistic organization of Lesya Ukrainka's

- poetic work as an original phenomenon in the history of Ukrainian artistic thought]. *Volyn filolohichna: tekst i kontekst*. 22. P. 526–538. [in Ukrainian].
2. Blissful Sviatoslav. "Boh spivstrazhdaie z kozhnoiu liudynoju": propovid u Khrestopoklonnu nediliu ["God sympathizes with every person": a sermon in the crucifix-worshiping Sunday]. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/bog-spivstrazhda-z-kozhnoyu-liudynoju-propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-hrestopoklonnu-nedilyu-11756/> (reference date 17.04.2023) [in Ukrainian].
  3. Blissful Sviatoslav. " Boh – tse Batko iz rozprostertymy rukamy" ["God is a Father with outstretched arms"]. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/bog-tse-batko-iz-rozprostertymy-rukamy-propovid-blazhennishogo-svyatoslava-v-nedilyu-bludnogo-syna-11429/> (reference date 17.04.2023) [in Ukrainian].
  4. Blissful Sviatoslav. "My bachymo rozpiatu Istynu": propovid va u Velyku piatnytsiu ["We see the crucified Truth": sermon on Good Friday]. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/my-bachymo-rozpyatu-istynu-propovid-blazhennishogo-svyatoslava-u-velyku-pyatnytsyu-11999/> (reference date: 17.04.2023) [in Ukrainian].
  5. Vintoniv, M. O., Vintoniv, T. M., Mala, Yu. V. (2018). Syntaksychni zasoby ekspresyvizatsii v ukrainskomu politychnomu dyskursi [Syntactic means of expressiveness in Ukrainian political discourse]. Vinnytsia: TOV "TVORY". 336 p. [in Ukrainian].
  6. Vozniak, I. "Rozbudimo u svoii dushi velyku liubov do Hospoda u Presviatii Yevkharystii" ["Let's awaken in our soul a great love for the Lord in the Holy Eucharist"]. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/mytropolyt-igor-voznyak-rozbudimo-u-svoyy-dushi-velyku-lyubov-do-gospoda-u-presvyatyy-vharystiy-11749/> (reference date: 11.04.2023) [in Ukrainian].
  7. Hrtsa, V. "Liudyna ye ikonoju Bozhoiu. Chy vidpovidno do tsoho my zhyvemo?" ["Man is an icon of God. Is that what we live by?"]. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/lyudyna-ikonoyu-bozhoyu-chy-vidpovidno-do-tsogo-my-zhyvemo-vladyka-volodymyr-grutsa-u-pershu-nedilyu-velykogo-postu-11631/> (reference date 17.04.2023) [in Ukrainian].
  8. Huzar, L. (2017). Uchyteliu, idu za toboiu [Teacher, I'm following you]. Lviv: Misioner. 272 p. [in Ukrainian].
  9. Dziurakh, B. Poslannia do molodi na Kvitnu nediliu 2023 roku [Message to the youth for April Sunday 2023]. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/ya-dyakuyu-vam-zamolodechyy-zapal-i-shchyru-radist-poslannya-vladyky-bogdana-dzyuraha-do-molodi-na-kvitnu-nedilyu-2023-roku-11961> (reference date 17.04.2023) [in Ukrainian].
  10. Dziurakh, B. "Iak dytyna zavzhdy tuzhyt za domom batka, tak kozhna liudyna tuzhyt za zustrichchiu z Bohom v Yoho domi" ["As a child always longs for their father's house, so every person longs for a meeting with God in His house"]. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/yak-dytyna-zavzhdy-tuzhyt-za-domom-batka-tak-kozhna-liudyna-tuzhyt-za-zustrichchyu-z-bogom-v-yogo-domi-vladyka-bogdan-dzyuraha-11968> (reference date 14. 04. 2023) [in Ukrainian].
  11. Kondratenko, N. (2022). Ekspresyvnii syntaksys u prezydentskomu dyskursi Volodymyra Zelenskoho [Ekspresyvnii syntaksys u prezydentskomu dyskursi Volodymyra Zelenskoho]. *Zapysky z ukrainskoho movoznavstva*. 29. P. 313–324. [in Ukrainian].
  12. Melkumova, T. V. (2009). Vyrachalni mozhyvosti rytorychnykh zapytan u pysemnomu informatsiinomu movlenni [Expressive possibilities of rhetorical questions in written information communication]. *Filolohichni studii*. Iss. 3. Pp. 101–107. [in Ukrainian].
  13. Melkumova, T. V. (2011). Komunikatyvno-prahmatychni funktsii vyrazhalnykh zasobiv syntaksysu (na materialy informatsiinykh ta publitsystychnykh tekstiv) [Communicative and pragmatic functions of expressive means of syntax (on the material of informational and journalistic texts)]: PhD(c) thesis abstract: 10.02.01. Zaporizhzhia. 23 p. [in Ukrainian].

14. Pryriz, Ya. "Ale chy spravdi Boh pohodyvsia zi strazhdanniamy liudyny?" ["But did God really accept human suffering?"]. URL:<https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-yaroslav-pryritz-ale-chy-spravdi-bog-pogodyvsya-zi-strazhdanniamy-lyudyny-11782/> (reference date 17.04.2023) [in Ukrainian].
15. Pryriz, Ya. "Isus vzhe shukaie nas, shchob podaruvaty nam svoje myloserdia i spasinnia" ["Jesus is already looking for us to give us his mercy and salvation"] URL: <https://synod.ugcc.ua/data/vladyka-yaroslav-pryritz-isus-vzhe-shuka-nas-shchob-podaruvaty-nam-svo-myloserdya-i-spasinnia-11322> (reference date: 11.04.2023). [in Ukrainian].
16. Pryriz, Ya. "Usi my potrebuemo dukhovnoho ztsilennia, bo usi my zghrishlyly proty Boha, blyzhnikh i samykh sebe" [We all need spiritual healing, because we have all sinned against God, our neighbors and ourselves"]. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/usi-my-potrebumo-duhovnogo-ztsilennia-bo-usi-my-zgrishlyly-proty-boga-blyzhnikh-i-samykh-sebe-vladyka-yaroslav-pryritz-11706/> (reference date: 16.03.2023) [in Ukrainian].
17. Pulenko, I., Sazykina T. (2020). Ekspresyvni osoblyvosti syntaksychnoho paralelizmu v publichnykh vystupakh politykiv (na materialy anhliys'koyi, frantsuz'koyi ta ukrayins'koyi mov) [Expressive features of syntactic parallelism in public speeches of politicians (on the material of English, French and Ukrainian languages)]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu, Seriya: Filolohiya*. Vol. 1. 45. P. 106–110. [in Ukrainian].
18. Senkiv, T. "Molytva, pist i myloserdna liubov – try investytsii v skarb, yakyy tryvaie" ["Prayer, fasting, and merciful love are three investments in a treasure that lasts"]. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/molytva-pist-i-myloserdna-lyubov-try-investytsiy-v-skarb-yakyy-tryva-vladyka-taras-senkiv-u-syropusnu-nedilyu-11586/> (reference date 17.04.2023) [in Ukrainian].
19. Senkiv, T. "Prechysta Diva Mariia zapevniuie, shcho varto zrobyty svoje zhyttia dostupnym dlia Boha" ["The Most Pure Virgin Mary assures that it is worth making one's life available to God"]. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/prechysta-diva-mariya-zapevnyu-shcho-varto-zrobyty-svo-zhyttia-dostupnym-dlya-boga-vladyka-taras-senkiv-na-blagovishchennia-11923/> (reference date 17.04.2023) [in Ukrainian].
20. Senkiv, T. "Pryiniaty khrest oznachaie pryiniaty te, shcho nishcho u zhytti ne buvaie vypadkovym" ["Accepting the cross means accepting that nothing in life happens by chance"]. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/pryynyaty-hrest-oznacha-pryynyaty-te-shcho-nishcho-u-zhytti-ne-buva-vypadkovym-vladyka-taras-senkiv-u-hrestopoklinnu-nedilyu-11764/> (reference date 17.04.2023) [in Ukrainian].
21. Shabat-Savka, S. T. (2018). Period yak marker intentsiy arhumentatsiyi v poetychnomu dyskursi [Period as a marker of the intentions of argumentation in poetic discourse]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Filolohiya*. No. 33. Vol. 1. P. 65–68.
22. Shkitska, I. Yu. (2011). Syntaksys taktyky pidvyshchennia znachymosti spivrozmovnyka [Syntax of tactics for increasing the importance of the interlocutor]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. M.P. Drahomanova. Ser. 10 : Problemy hramatyky i leksykohii ukrainskoi movy: zb. nauk. prats / ed. by. M.Ya. Pliushch. Kyiv: NPU im. M.P. Drahomanova. Iss. 8. P. 212–217.* [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії: 08.05.2023

Схвалено до друку: 26.05.2023